

ANAKSAGORAS KİMDİR?

"Zihnin Egemenliđi ve Maddenin Sonsuz eřitliliđi"

M.Ö. 500 - 428 yılları arasında yaşamış olan Klazomenaili (İzmir, Urla) **Anaksagoras**, felsefeyi Anadolu'dan Atina'ya taşıyan ilk düşünürdür. Perikles gibi önemli devlet adamlarının dostu ve hocası olmuştur. O, evreni mitolojik hikayelerden tamamen arındırıp rasyonel bir temele oturtmaya çalışırken, Atina'da "dinsizlik" suçlamasıyla yargılanan ilk filozoflardan biri olmuştur.

Arkhe: Sonsuz Tohumlar (Spermata)

Anaksagoras, kendisinden önceki filozofların tek bir madde (su, ateş, hava) arayışını reddetmiştir. Ona göre evrenin temelinde **"tohumlar"** adını verdiği, bölünemeyen ve sayılamayacak kadar çok olan parçacıklar vardır. "Her şeyin içinde her şeyden bir parça vardır" diyerek, maddenin sonsuz bir çeşitliliğe ve karışma sahip olduğunu savunmuştur.

Nous: Evrensel Akıl

Maddenin bu karmaşık tohum yığınınu düzene sokan şey nedir? Anaksagoras buna **Nous** (Zihin/Akıl) cevabını verir. Nous; maddeden bağımsız, saf, her şeyi bilen ve her şeye hükmeden bir güçtür. Evrendeki kaosu harekete geçirip bir "kozmos" (düzen) haline getiren bu rasyonel ilkedir. Bu fikir, Batı felsefesinde zihin ve madde ayrımının ilk büyük adımıdır.

Gök Cisimleri ve Bilimsel Cesaret

Onun astronomi görüşleri dönemine göre çok radikaldi. Güneş'in bir tanrı (Helios) değil, Peloponnesos Yarımadası'ndan daha büyük, **kızgın bir taş kütle**si olduğunu iddia etmiştir. Ay'ın ise dünya gibi dağları olan toprak bir yapı olduğunu ve ışığını Güneş'ten aldığını fark etmiştir. Bu rasyonel açıklamaları, onun sürgün edilmesine neden olan süreci başlatmıştır.

"Her Şey Bir Aradaydı"

Anaksagoras'a göre başlangıçta her şey iç içeydi ve hareketsizdi. Nous'un müdahalesiyle başlayan dairesel hareket, tohumların birbirinden ayrılmasını ve bildiğimiz dünyanın oluşmasını sağladı. Ancak hiçbir şey tam olarak yok olmaz, sadece bir araya gelir veya ayrılır. Bu, "maddenin korunumu" fikrinin felsefi bir öncülüdür.

Atina'nın İlk Filozof Kurbanı

Bilimsel görüşleri nedeniyle geleneksel inançları sarsan Anaksagoras, dinsizlikle suçlanınca Atina'yı terk etmek zorunda kalmıştır. Ölüm döşegindeyken kendisi için ne yapılmasını istediği sorulduğunda, "çocuklara tatil verilmesini" istemiştir. Onun akılcı yaklaşımı, daha sonra Sokrates ve Aristoteles'in felsefelerini inşa edecekleri entelektüel zemini hazırlamıştır.